

Tragična usoda plezalnega mojstra

Guido Mayer (1891–1945?)

Besedilo: Matija Turk

Sassolungo/Langkofel, 3181 m, mogočni skalni kolos nad Val Gardeno. Na predvečer prve svetovne vojne je mladi dunajski plezalec v spodnjem delu te veličastne gore preplezal polico, po kateri danes poteka začetni del običajnega pristopa na vrh. Kasneje med vojno je njegov brat v orožju, Eduard Pichl, preplezal severni raz iste gore. Polica *Cengia dei Fassani* in *Via Pichl* sta v skale Sassolunga vklesali imeni dveh plezalskih mojstrov, katerih usoda ne bi mogla biti bolj različna.

Guido Mayer se je rodil leta 1891 na Dunaju v premožni judovski družini. Starša Vineta in Alfred, oba odlična gornika, sta svojo ljubezen do gora zlahka prenesla na sinova Maxa in leto dni mlajšega Guida. Med letom je Guido marljivo študiral kemijo na dunajski visoki tehnični šoli, poleti pa z družino preživel počitnice v Dolomitih. Oče je bil trdno odločen, da mora

1

2

3

iz sinov tudi v alpinističnem smislu nekaj postati, zato je zanj najemal le najboljše gorske vodnike. Tako se je družina Mayer spoznala z vodnikoma Luigijem Rizzijem iz Campitella di Fassa in z Angelom Dibono iz Cortine d'Ampezzo. Oba sta že tedaj uživala velik ugled, a njune največje alpinistične mojstrovine, pri katerih sta bila aktivno udeležena brata Mayer, so se šele imele zgoditi. Ker sta Mayerja hitro napredovala v plezanju, je poslovni odnos klient – vodnik vse bolj bledelel in kmalu prerasel v odkritosrčno prijateljstvo. Štirje drzni in pustolovski značajji so se združili v udarno navezo, štiriperesno deteljico, ki je v letih pred prvo svetovno vojno nizala dih jemajoče prvenstvene vzpone drugega za drugim in vedno znova prestavljala meje mogočega.

Štiriperesna deteljica

Zrelostni izpit sta brata Mayer opravila avgusta 1908 v navezi z Rizzijem in Giuseppejem Davardo, ko so skozi

osrednji kamin preplezali 500 metrov visoko južno steno stolpa Torre Innerkofler v skupini Sassolunga. Za ta podvig sta se celo poletje temeljito pripravljala, za njima so bili vzponi v Dachsteinu in severna stena Male Cine. Velikopotezni vzpon zgornje IV. stopnje, ki je zahteval bivak tik pod vrhom, si je takoj pridobil sloves ene najtežjih smeri v Dolomitih. Za njimi so se vanjo upali podati le najboljši, med njimi Paul Preuss, ki jo je označil za najbolj pustolovsko in najlepše kaminsko plezanje v vseh Vzhodnih Alpah. S tem vzponom sta brata Mayer pokazala svoje kvalitete in tako za nove pustolovščine ni bilo nobenih zadržkov več.

Poletje 1909, ko je očka Mayer poleg Rizzija za svoja sinova prvič najel še Dibono, se je začelo v velikem slogu. V manj kot mesecu dni so opravili osem prvenstvenih vzponov in tri prva prečenja. Naslednje leto je že dodobra utečena ekipa vzela na piko severno steno Cime Une. Ker je ta stena odbila vse poskuse lokalnega vodnika in izrednega plezalca Seppa Innerkoflerja iz Sextena, se jo je oprijel mit nepremagljivosti. Innerkofler je obljubil Diboni 100 kron, če mu bo le-ta preko vrha prinesel vrvno zanko, ki jo je pustil pod "nepreplezljivim" mestom 300 metrov nad tlemi. Od mesta, kjer je obrnil Innerkofler, je bilo do vrha še 400 metrov plezanja IV. in zgornje V. stopnje. Ponoči so v hudem neurju štirje možje stopili na vrh Cime Une, Dibona z Innerkoflerjevo zanko za pasom.

- 1 Guido Mayer kot avstro-ogrski vojak, odlikovan z zlato medaljo za hrabrost Heindel 2003
- 2 Tri velike gore za tri srčne možje: Tri Cine, Angelo Dibona, Luigi Rizzi in Max Mayer na fotografiji Guida Mayerja Gandini 2006
- 3 Stolpa Campanile di Popera I in II nad kočjo Berti v Sekstenskih Dolomitih, ki ju je štiriperesna deteljica preplezala med "oddihom" po vzponu čez severno steno Lalidererja. Foto: Matija Turk

Že čez dober mesec je sledil nov odmeven vzpon v 900 metrov visoki jugozahodni steni Croz dell'Altissima v Brenti. V smeri, ki mestoma doseže celo težavnost VI. stopnje, niso zabili niti enega klina. Komaj se je med plezalsko srenjo polegel prah nad tem najtežjim dosežkom, ki so ga do takrat zmogli v Dolomitih, je štiriperesna deteljica že stala pod severozahodnim razom gore Grosser Ödstein v skupini Gesäuse (800 m, IV in V). Po kratkem ogledu so vstopili v steno, v njej zabili tri kline in po osmih urah plezanja stopili na vrh. Raz, ki so ga mnogi alpinisti imeli za problem naslednjih generacij, je bil preplezan in veselje bratov Mayer neizmerno. V vodniško knjižico Dibone je Guido takrat zapisal: "Sedaj moram spremeniti svoje mnenje, da je Dibona eden najboljših plezalcev v Dolomitih. On je vendar najboljši plezalec na svetu."¹

Leto 1911 je prineslo vzpon čez severno steno stolpa Campanille Ovest del Sassolungo (1000 m, III do V+), ki je bil le predpriprava za severno steno Lalidererja v skupini Karwendel. Otvorjeni s težkimi nahrbtniki niso mogli dolgo skrivati svojih namenov. Med nemškimi alpinisti, ki so si prizadevali za prvenstvo, je završalo. Ko so spoznali, kdo je prišel pod vzhodno Lalidererja, so vedeli, da so steni štete ure. Vendar so na ugodno vreme morali čakati še šest dni. Po 21 urah plezanja in vmesnem bivakiranju so stali na vrhu. Za njimi je bilo 1000 metrov stene V. težavnostne stopnje in vzpon, ki je presegal vse ostale. Za oddih so se namenili v Sextenske Dolomite, kjer so v tednu dni nad Comelicom opravili vrsto prvenstvenih vzponov. Program so si zastavili nadvse lagodno, plezalnim dnevom je sledil dan počitka ob dobri hrani in vinu. Preplezali so oba stolpa Campanile di Popera (IV in V), vzhodno steno Monte Popere (750 m, IV), severovzhodno steno Crode Rosse di Sesto (1000 m, III) in severni raz Cime Popere (600 m, IV, V).

V ledu in granitu Centralnih Alp

Natančna in metodična, kot sta bila, sta brata Mayer za vsako poletje pripravila plezalni načrt. Ker denar ni bil nikoli problem, sta podvige tudi finančno podpirala. Poleti 1912 so se na njuno pobudo odpravili v Zahodne Alpe, kjer so se prvič spoprijeli z lednim plezanjem. Po obisku Švice in po prvenstvenem vzponu na Wandfluh

¹ Carlo Gandini (ur.), Angelo Dibona, Alpinisti e Guida, 2006, str. 42.

preko vzhodnega raza so obiskali Francijo. V Dauphineji je pred njimi končno klonila južna stena La Meije, v kateri se je tri desetletja poprej ponesrečil Emil Zsigmondy.

V letu 1913 je Mayer uspešno doktoriral in zaradi delovnih obveznosti začasno odšel v Lyon. Medtem je napisal monografijo *Die Langkofelgruppe*, posvečeno goram svojih mladostnih sanj. Sledil je ponoven obisk Francoskih Alp, tokrat samo z Dibono. V Dauphineji sta preplezala greben Coste Rouge d'Ailefroide, severozahodno steno Dôme de Neige des Écrins in opravila vzpon na deviški Pain de Sucre, kasneje imenovan Aiguille Dibona. Nato ju je pot vodila v skupino Mont Blanca, kjer sta preplezala vzhodni raz Dent du Requin. Poskusila sta preplezati še južni greben Aiguille Noire in greben Hirondelles v Grandes Jorasses, a sta morala zaradi neurja odnehati. Ko sta Guido Mayer in Dibona dosegla svoj alpinistični vrh in dokazala, da so lahko dolomitski

plezalci enako dobri tako v ledu kot tudi v granitu, je njuno nadaljno alpinistično pot prekinila vojna.

Vojaški izvidnik v Zahodnih Julijcih

Ob pričetku vojne z Italijo je bil Guido Mayer kot artilerijski kadet poslan v Zahodne Julijce. Tu se je srečal z Juliusom Kugyjem, ki ga je takoj vzel v svoje vrste. Z odliko se je izkazal že v prvi akciji na Zmajevem grebenu v Montažu, kjer je Ferdinand Horn odkril mesto, od koder je bil pogled na italijanske topniške položaje v dolini Dunje kot na dlani. V zavetju noči je Mayer skupaj s Hornom kot vodnikom in Johannom Noisternigom kot signalizatorjem splezal na Zmajev greben, od koder je usmerjal ogenj težkih možnarjev na položaje italijanske artilerije in pehote v Chioutu v Dunji. Italijani so potrebovali tri tedne, da so si opomogli, vsi trije krivci za njihovo nesrečo pa so prejeli zlato medaljo za hrabrost. Ko so Italijani odkrili vzrok svojih težav, so zasedli skalno

kopo Kuglič ob vznožju Montaževe severne stene.² Vzpon na Zmajev greben zdaj ni bil več možen. Kugy je za novo opazovališče predlagal Turn nad Cijanerico (Encijanov stolp/Tore Genziana). O vodenju izvidniške patrolje na Turn nad Cijanerico je Mayer poročal: "Vzpon smo pričeli v nevihti, 14. septembra ob 19.30 uri. Plezali smo v popolni temi in vrh dosegli ob zori naslednjega dne. Vzpon je bil zahtevnejši od vseh ostalih, ki sem jih do tedaj opravil po vojaški dolžnosti. Bližina sovražnika, nošnja opreme in orožja čez steno, sestop v neurju, vse to je od moštva zahtevalo največjo mero drznosti".³ Z vrha so opazili, da na sedlu Rudni vrh Italijani nameščajo težki možnar, s katerim bi lahko obstreljevali Trbiž. Po Mayerjevi zaslugi se to ni zgodilo.

² Na Kugliču danes stoji bivak Stuparich.

³ Ingomar Pust, Die steinerne Front, 1980, str. 46 in 47.

Akcija Montaž in ustanovitev plezalne šole

Ker so Italijani zasedli celoten greben Poliških špikov, je Kugy že septembra 1915 poveljstvu predlagal napad na najvišji vrh v grebenu, Montaž. Januarja 1916 je Mayer po ozebniku Hude police vodil na greben prvo izvidniško patroljo, kjer so v skrbini na vrhu ozebnika naleteli na zastražene položaje. Vendar Kugy ni odnehal, ampak je skupaj z Mayerjem še naprej iskal nove dostope na greben Poliških špikov. V grebenu Brda sta naposled odkrila vrzel v italijanski obrambi in pozimi 1916 so stekle priprave za napad. V ta namen je bila v Tinjem logu pri Žabnicah ustanovljena plezalna šola, katere vodenje je bilo zaupano Mayerju. Med inštruktorji je bilo mnogo zvenceh imen, med njimi Dibona in Rizzi. Šola je vsebovala teoretična predavanja, vaje v streljanju in učenje plezalne tehnike ter gibanja v gorskem svetu. Bistveni del so bili pohodi v gore in spoznavanje terena.

Skupina Sassolungo/Langkofel je bila priljubljen plezalni cilj bratov Mayer. Foto: Miha Skoberne

Tehnično znanje je Mayerju omogočalo, da je veliko plezalnih pripomočkov za potrebe šole skonstruiral sam.

S snegom skopa zima 1915/16 je šele na pomlad pokazala zobe. Kugy je pravilno sklepal, da so se Italijani v strahu pred plazovi umaknili s Kugliča. Ker je italijanska zasedba Kugliča ogrožala predvideni avstrijski napad na Montaž, je Kugy predlagal njegovo takojšno zasedbo. Napadalna skupina z Mayerjem na čelu ga je ponoči 16. marca 1916 zasedla brez boja, saj so se Kugyjeve domneve izkazale za pravilne. Zmagoslavje se je končalo, ko so alpini na Krniški glavici opazili, da ima Kuglič novega gospodarja. Z zapornim ognjem so Avstrije in krenili v protinapad. Ko je Mayer spoznal, da jim grozi obkolitev, je v zadnjem trenutku ukazal umik in se s preživeli prebil nazaj

v Zajzero. Kljub neuspešni akciji na Kugliču se avstrijska vojska ni odpovedala želji po osvojitvi Montaža. Napad je bila predviden za pomlad 1916, a do tega ni nikoli prišlo. Za potrebe pomladanske ofenzive na Južnem Tirolskem so s koroške fronte odtegnili velik del vojaštva in tudi Mayer je bil začasno poslan v skupino Adamello. Medtem so Italijani okrepili obrambo Poliških špirov in načrti za zasedbo Montaža so za vedno padli v vodo. Vendar je plezalna šola živela dalje in postala skoraj usodna za Mayerja. Pozimi 1917 ga je med plezalno vajo zadel kos ledu. Hudo poškodovanega so prepeljali v vojaško bolnišnico, kjer so mu komaj rešili življenje.

V svojih spominih na leta prve svetovne vojne je Kugy zapisal: "Moji ožji gorski mladini pa se ni nič pripetilo, dokler sem bil jaz odgovoren zanjo. Upam, da bodo vsi živi in zdravi prišli domov. Tudi telo dr. Mayerja, ki ga je poškodoval padli ledeni blok, je danes zdravo in močno, kot je bilo prej. Bog jih je vse očeval. Naj blagoslovi njihova nadaljna pot!"⁴ Žal se Kugyjeva želja, vsaj kar se tiče Mayerja, ni uresničila.

Pot v pogubo

Po vojni se je Mayer posvetil vodenju družinske tovarne King-Rasierseife. Nikoli več se ni navezal na skupno vrh z Dibono in Rizzijem. Temu je poleg novih političnih razmer botrovala še smrt brata Maxa, ki je umrl leta 1922. Po vojni se je v Avstriji razplamtel antisemitizem, ki je dobora okužil tudi planinske vrste. Zasluge za to je imel Eduard Pichl, ki je kot predsednik Avstrijske sekcije nemško-avstrijskega planinskega društva začel z izgonom judov iz planinskih vrst. V nenaklonjenem družbenem okolju se je Mayer, izrinjen iz sveta, ki mu je z vsem srcem pripadal, umaknil vase. Vzgojenega v duhu občečloveških vrednot so ga kot lojalnega državljana avstroogrške monarhije razmere v povojni Avstriji še toliko bolj prizadele. Po poroki z Ano Matousch se je umaknil v Jugoslavijo in v Zagrebu nadaljeval svojo tovarniško dejavnost. V novi domovini se mu je rodil sin Guido. Kljub težkim časom je še vedno našel čas za gore. Stare plezalne tovariše so zamenjali novi, na vrh pa se je pogosto navezoval tudi z ženo Ano.

Marca 1928 je svoja vojna doživetja predstavil v veliki dvorani hotela

Union v Ljubljani. Predavanje je zaključil z željo, "... da naj bi se ne ponovila več strahotna vojna, kjer se turistovske sposobnosti uporabljajo v namene uničevanja, kajti visoka turistika je lepa samo v miru in naj služi miru".⁵

Leta mirnega življenja so se za družino Mayer iztekla 6. aprila 1941, ko so sile Osi napadle Jugoslavijo. Nekaj dni kasneje je bila v Zagrebu ustanovljena fašistična Neodvisna država Hrvaška, ki je nemudoma začela obračunavati z vsemi, ki niso bili pravega prepričanja, vere in porekla. Do konca vojne je na območju NDH v uničevalnih taboriščih izginilo na tisoče judov. To je čas, ko se za Guidom Mayerjem izgubi vsaka sled.

Namesto epiloga

Alpinistična in vojna dejanja sama zase govorijo, da je bil Mayer mož, ki se je upal gledati smrti v oči. Za višje cilje je bil pripravljen zastaviti svoje življenje in življenja svojih tovarišev. Tega pa so zmožni le ljudje z globoko vero in zaupanjem vase, v sočloveka in nenazadnje v Boga. Med vojno je vodil skrajno tvegan poskus reševanja posadke na Višu, ki je zaradi nenadnih obilnih snežnih padavin ostala odrezana od sveta. Reševanja skozi Severovzhodno deber se je lotil kljub zavesti, da jih lahko vsak trenutek odnesejo plazovi.

O njegovem značaju nam največ povedo Kugyjeve besede: "Menim, da sem z odkritjem dr. Mayerja naredil svoji brigadi in obrambi naših gora eno svojih najboljših uslug. Zares čudovito je, kaj vse je opravil ta mirno zroči mladi mož. Delal je tiho in skromno. Bil je zmeraj pripravljen, najprej je stvar modro in previdno pretehtal, nato pa se je bliskovito lotil naloge in jo drzno dokončal".⁶

Vzponi, ki jih je Guido Mayer opravil z Dibono, še danes, ob vsej moderni opremi in varovalnih pripomočkih, terjajo celega moža. O samem načinu varovanja prvih plezalcev pa dovolj pove dejstvo, da je Dibona v vsej svoji karieri, ki šteje 70 prvenstvenih smeri, zabil le 12 klinov. Z vzponi v Francoskih Alpah sta se Dibona in Mayer potrdila kot najboljša plezalca svojega časa.

Po razpadu štiriperesne deteljice se je Rizzi posvetil vodniški dejavnosti in

svoji družini. Rodilo se mu je 12 otrok. Do konca življenja ga je spremljal občutek krivde za smrt klienta, ki se mu ni pustil navezati na vrh. Umrl je leta 1948. Dibona je imel 6 otrok. Nadaljeval je s tem, kar je najbolj znal; tako je leta 1935 s sinom Ignacijem, Anno Escher in Jožetom Lipovcem v severni steni Široke peči opravil enega svojih zadnjih prvenstvenih vzponov. Umrl je leta 1956. Velja za enega največjih italijanskih alpinistov in gorskih vodnikov.

Pichl je do konca življenja ostal zaprisežen nacionalist in antisemit. Njegove smeri od Dachsteina do Triglava odlikujejo lepe linije in zmerne težavnosti. Še pred smrtjo leta 1955 je zatrjeval, da ničesar ne obžaluje. Po njem je bila poimenovana planinska koča ob jezeru Wolaya v Karnijskih Alpah. Ob svoji 150-letnici se je Avstrijsko planinsko društvo končno odločilo razčistiti s svojo nečastno preteklostjo in od tedaj se koča preprosto imenuje Wolayersee Hütte.

Guido Mayer pa na svoj prostor v kolektivnem planinskem spominu še čaka. ●

Uporabljena literatura:

- Guido Mayer, Die Südwall des Innerkoflerturms, 3070 m, Mitteilungen des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins, Nr. 22, 1908.
- Max Mayer, Die erste Durchkletterung der Lalidererwände im Karwendelgebirge, Mitteilungen des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins, Nr. 1, 1912.
- Guido Mayer, Die Nordwestwand der Écrins, Mitteilungen des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins, Nr. 6, 1914.
- Predavanje dr. Gvidona Mayer-ja o bojih v visokem gorovju Julijskih Alp, Planinski vestnik 5, 1928.
- Ingomar Pust, Die steinerne Front, Leopold Stocker Verlag Graz-Stuttgart, 1980.
- Ivo Rabanser, Sassolungo, Dolomiti fra Gardena e Fassa, CAI-TCI, 2001.
- Bine Mlač, Veliki pionirji alpinizma II, Didakta, 1994.
- Julius Kugy, Vojne podobe iz Julijskih Alp, Založba Kres, Ljubljana, 1995.
- Hanns Heindel, V uroku Julijcev, Mohorjeva založba, Celovec, 2003.
- Carlo Gandini (ur.), Angelo Dibona, Alpinista e Guida, Edizioni ULd'a, Cortina d'Ampezzo, 2006.
- Enrico Mazzoli, Kugy v prvi svetovni vojni, Mladika, 2007.
- Italo Zandonella Callegger, I Signori delle Cime, Antiga, 2003.
- Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950, www.biographien.ac.at.

⁴ Julius Kugy, Vojne podobe iz Julijskih Alp, 1995, str. 58.

⁵ Predavanje dr. Gvidona Mayer-ja o bojih v visokem gorovju Julijskih Alp, Planinski vestnik št. 5, 1928, str. 116.

⁶ Julius Kugy, Vojne podobe iz Julijskih Alp, 1995, str. 11.